

Υγρόν πυρ: Σύγχυση και πανικός στον αντίπαλο

/ Ορθόδοξες Προβολές

Το βασικό όπλο, στο οποίο οφειλόταν η υπεροχή του βυζαντινού πολεμικού ναυτικού, ήταν αναμφίβολα το υγρό πυρ, “πυρ θαλάσσιον” ή “Μηδικόν πυρ”, όπως αλλιώς ονομαζόταν, που αποτελούσε την πιο τελειοποιημένη έκδοση των πολεμικών εμπρηστικών υλικών που υπήρχαν ως τότε. Από την αρχαιότητα ήδη είχαν χρησιμοποιηθεί εύφλεκτες ύλες που εκτοξεύονταν εναντίον του εχθρού. Το στοιχείο όμως, που έκανε το υγρό πυρ να ξεχωρίζει, καθιστώντας το ένα θανατηφόρο όπλο, ήταν το γεγονός ότι δεν έσβηνε όταν ερχόταν σε επαφή με το νερό.

Εφευρέτης του υγρού πυρός θεωρείται ο Ελληνοσύρος αρχιτέκτονας Καλλίνικος , που εξόπλισε με αυτό τα πλοία που υπερασπίστηκαν με επιτυχία την Κωνσταντινούπολη εναντίον των Αράβων το 717-718. Η συμβολή του Καλλίνικου θα ήταν ίσως η βελτιστοποίηση του τρόπου με τον οποίο εκτοξευόταν το υγρό πυρ. Η σύνθεσή του συνιστά μυστήριο μέχρι και σήμερα, αφού τα συστατικά και ο τρόπος παρασκευής του αποτελούσαν κρατικό μυστικό. Ο φόβος του αναθέματος αλλά και οι ποινές που θα αντιμετώπιζε όποιος αποκάλυπτε τη μυστική φόρμουλα ήταν μεγάλες. Κατά πάσα πιθανότητα, το υγρό πυρ ήταν ένα μείγμα από νάφθα και θειάφι, ενώ συστατικά όπως ο ασβέστης, η ρητίνη και άλλα καύσιμα υλικά ενίσχυαν τη δυνατότητα ανάφλεξης. Φυσικές πηγές νάφθας βρίσκονταν στην περιοχή μεταξύ Κασπίας και Μαύρης Θάλασσας και στην Αραβία.

Οι Άραβες, παράλληλα με τους Βυζαντινούς, είχαν επίσης ανακαλύψει και με επιτυχία χρησιμοποιήσει εμπρηστικά μείγματα με κύρια συστατικά τη νάφθα και την υγρή πίσσα, που δεν έσβηναν με νερό, παρά μόνο με άμμο. Η συνεχής επαφή μεταξύ των δύο λαών, οι ανταγωνισμοί και η κατασκοπεία, καθιστούν ελάχιστα πιθανή την ύπαρξη “μυστικών” όπλων, όπως το υγρό πυρ.

Το υγρό πυρ φυλασσόταν μέσα σε μακρόστενα σκεύη, πήλινα ή μεταλλικά, τα οποία ονομάζονταν “σίφωνες”. Η ρίψη τους γινόταν από ειδικές εκτοξευτικές μηχανές που βρισκόταν στις πλώρες των πλοίων. Οι μηχανές αυτές ήταν μάλλον βαλλίστρες, δηλαδή μεγάλων διαστάσεων ξυλοκατασκευές που είχαν μηχανισμό όμοιο με αυτόν του τόξου και έριχναν πέτρες ή βέλη.

Υπήρχαν επίσης και “χειροσίφωνες”, οι οποίοι ενδεχομένως ήταν μικρά πήλινα ή μεταλλικά αγγεία γεμάτα με υγρό πυρ, που θα ρίχνονταν εναντίον των εχθρών, όπως οι σημερινές χειροβομβίδες.

Το υγρό πυρ, κατά κύριο λόγο χρησιμοποιήθηκε στις ναυμαχίες. Η κύρια επιτυχία του ήταν ότι επέφερε τη σύγχυση και τον πανικό στον εκάστοτε εχθρικό στόλο, που τρεπόταν σε φυγή εξαιτίας της πυρκαγιάς και της κακής επίδρασης στο ηθικό των πληρωμάτων των πλοίων. Το υγρό πυρ ήταν σε χρήση από του Βυζαντινούς κατά κύριο λόγο μέχρι το 13ο αιώνα.

Βιβλιογραφία

1. Ιστορία του ελληνικού έθνους, Αθήνα
2. Babuin, A., Τα επιθετικά όπλα των Βυζαντινών κατά την ύστερη περίοδο: 1204 –

1453, Ιωάννινα, 2009

3. Κόλλιας Τ., Απ' των κάστρων τις χρυσόπορτες, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 1998

4. Κόλλιας Τ., Τεχνολογία και Πόλεμος στο Βυζάντιο, 2005

5. Η Αλχημεία στα Βυζαντινά χρόνια, 2008

6. 'Βυζαντινών Πολεμικά', Ψηφίδες του Βυζαντίου

7. Κορρές Θ., Υγρόν πυρ». Ένα όπλο της βυζαντινής ναυτικής τακτικής, Θεσσαλονίκη, 1989

ΦΩΤΟ: © Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ

ΠΗΓΗ: exploringbyzantium.gr